

УДК 338.2

ШЛЯХИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ АПВ УКРАЇНИ

Ткаченко С.Є. к.е.н., доцент

Державний біотехнологічний університет

У роботі розглянуто, обґрунтовано та запропоновано основні шляхи повоєнного відновлення АПВ України.

Повномасштабна російська агресія принесла аграрному виробництву України та сільським територіям величезні руйнування та проблеми. Крім того, війна не зупинила, а лише посилила боротьбу за ресурси та державну підтримку між великим агробізнесом та селянськими фермерськими господарствами, постійно піднімаючи на порядок дня питання про майбутнє українського АПВ.

Сільське господарство має важливе значення для економіки України з безпосередньою часткою у ВВП на рівні 12,2%, і 20-22%, включно з секторами виробництва та агропереробки. Україна є провідним гравцем у забезпеченні світової продовольчої безпеки та входить до п'ятірки світових експортерів пшениці, соняшникової олії, кукурудзи та ячменю. Слід зазначити, що інфраструктура (особливо автомобільна та залізнична логістика) є ключовою для переміщення сільськогосподарської продукції територією України та вивозу на зовнішні ринки, особливо в контексті часткової блокади портів [1].

До війни Україна була одним із провідних світових виробників органічних культур. За даними Європейської Комісії (2019), Україна є найбільшим постачальником органічних продуктів до ЄС і другим постачальником у світі. Основні органічні продукти – це органічні зернові, насіння олійних культур, макуха, лікарські трави, ароматичні рослини та мед. «Зелена угода ЄС», прийнята в 2019 році, передбачає використання принаймні 25% сільськогосподарських угідь ЄС для органічного землеробства. Тому, щоб Україна не втратила статус світового провідного виробника органічної продукції, необхідно встановити більш високі цілі для органічного землеробства, аніж початково заплановані 3% згідно з Національною економічною стратегією до 2030 року [1].

Серед пріоритетних завдань відбудови українського АПВ ми вважаємо: відновлення логістичної інфраструктури, впровадження нових ІКТ-технологій, розвиток секторів агропереробки та органічного сільського господарства [1].

Впровадження ІКТ технологій

Технологічне рішення полягає в розробці та впровадженні інструментів точного землеробства, які допоможуть зменшити використання води та пестицидів відповідно до стратегії ЄС «Від лану до столу», спрямованої на 50% скорочення використання пестицидів.

Найперспективнішими технологіями точного землеробства є диференційоване нормування внесення добрив (VRNT), машинне керування (MG), зрошення за змінною нормою (VRI) і технологія контрольованого руху по полю (CTF). За даними ЮНЕП, застосування сучасних ІКТ на 10 млн га

сільськогосподарських угідь в Україні може призвести до 20% економії використання добрив (за рахунок технологій змінної норми внесення, без втрати продуктивності), підвищення ефективності використання палива на 10-15% на гектар оброблюваної землі (за допомогою GPS-трекерів), а також контроль практики землекористування, включаючи зміни у землекористуванні, які збільшують викиди парникових газів (за допомогою аналізу супутникових та аерофотознімків). Таким чином, впровадження ІКТ-технологій може значно зменшити витрати та викиди [1].

Агропереробка

Аграрна система України переважно є експортоорієнтованою: сільське господарство генерує 40% експортних доходів. Більшість основних культур експортується без обробки (55-60% кукурудзи, пшениці та ячменю), в результаті чого частина вартості переходить до країн-імпортерів. План відновлення передбачає значний обсяг інвестицій, спрямованих на розвиток агропереробної промисловості України (наприклад, \$ 10,2 млрд передбачено виключно на розвиток агропереробки). Крім того, багато приватних інвесторів вже зацікавлені в розвитку проектів агропереробки в Україні. Отже, процес відновлення передбачатиме трансформацію моделі сільського господарства України від екстенсивної до нової великомасштабної інтенсивної моделі [1].

Органічне сільське господарство

Війна РФ проти України спричинила руйнівний вплив на діяльність українського органічного сектору. У 2020 році, за даними «Органічної ініціативи», в Україні було 445 000 км² органічних сільськогосподарських угідь. Однак майже 20% цих угідь знаходиться в районах ведення бойових дій або в окупованих областях. Наприклад, Херсонська область, яка є найбільшим виробником органічної продукції, наразі майже повністю окупована російськими військами [1].

Створення стимулів для внутрішньої переробки [2, с. 201-203]

Запуск трирівневої переробки: мікро, мідл та макрорівні.

Мікро рівень – невеликі фермерські та сімейні господарства. Тут державі потрібно роздавати невеликим господарствам технологічні гранти, як це робили в Туреччині та Греції для оливкової олії.

Мідл рівень – середні фермерські господарства, які можуть шляхом кооперації 2-3 учасників створювати вже досить великі виробництва – насамперед біопалива. На цьому рівні потрібні пільгові кредити, компенсації відсоткової ставки, компенсація частини капітальних витрат на купівлю обладнання, компенсація витрат на інжиніринг та маркетинг, гарантії під час експорту, безкоштовне підключення до системи енергопостачання, підведення транспортних комунікацій.

На *макрорівні* – державні гарантії великих інвестицій.

В ідеалі Україна має створити свій біотехнологічний кластер на стику сільського господарства, науки, медицини, фармацевтики, біотехнологій, хімії, сільськогосподарського машинобудування. Стати "Східноєвропейською Бразилією" з виробництва біопалива та на піку глибинної переробки –

рослинного білка.

І біопаливо, і рослинний білок добре вписуються в Глобальний зелений перехід із капіталізацією в 2-3 трильйони доларів і стійким попитом на "зелені продукти" [3].

Біопаливо у розмірі до 30% нашого паливного балансу може суттєво знизити необхідність переміщення за кордон значних обсягів сировини. А з іншого боку – підвищити рівень енергетичного суверенітету. Щодо рослинного білка, то тут спостерігається максимальна мультиплікація додаткової вартості на базі нашого сировинного потенціалу. Рослинні протеїни можуть виготовлятися із сої, пшениці, гороху.

Пропонуємо наступний алгоритм щодо відновлення АПВ країни [3]:

- кластерна модель розвитку;
- стимулювання внутрішніх інвестицій;
- дешеве та доступне кредитування до 80% кошторису інвестиційного проекту;
- розвиток інфраструктури та підключення до мереж – за рахунок місцевих бюджетів.

Вживання нації залежить не лише від результатів війни, а й від здатності побудувати в нашій країні більш складну економіку додаткової вартості й технологій. Тому що навіть за відносно прийняттого результату завершення війни за 10–15 років за такої економічної динаміки в країні може залишитися лише непрацездатне населення – люди похилого віку та діти, і тоді країна, на жаль, стане легкою здобиччю для чергової агресії. Отже, доведеться створювати складніший національний продукт для того, щоб відродити потужності вітчизняної економіки та здобути достатній прожитковий рівень населення [3].

Список використаних джерел

1. Передумови повоєнної відбудови аграрного сектору України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/18-10-22>
2. Ткаченко С.Є. Перспективи повоєнного розвитку України: соціально-економічні аспекти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Сталий розвиток міст та регіонів України в рамках Європейської інтеграції", м. Ірпінь., 2023. С.200-204.
3. Ткаченко С.Є. Повоєнне відновлення економіки України: проблеми, ризики та шляхи. *Економічні горизонти*. №2 (28) 2024. Режим доступу: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(28\).2024.300402](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(28).2024.300402).